

**MUSTAFA ALTUN, TÜRKÇEDE KELİME GRUPLARI
ÇÖZÜMLEMELERİ TÜRK ROMANLARINDAN ÖRNEKLERLE,
MTV YAYINCILIK, ANKARA, 2011, 134 S.,**

Sümevra HARMANDA¹

Kelime grupları ile cümle bilgisi konusunu içine alan söz dizimi alanında pek çok kitap yayımlanmıştır. Bunların başında 1991 yılında yayımlanan Prof. Dr. Leylâ Karahan'ın "*Türkçede Söz Dizimi*" isimli eseri gelmektedir. Eser hâlâ pek çok üniversitede ders kitabı olarak okutulmaktadır. Karahan'ın eserinden sonra Metin Erdoğan'ın *Kelime Grupları ve Cümle Bilgisi* (2006), Mustafa Özkan ve Veysel Sevinçli'nin *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi* (2008), Günay Karaağaç'ın "*Türkçenin Söz Dizimi*" (2009) isimli eserleri de bu alanda yayımlanmış önemli çalışmalardandır.

Söz dizimi konusunda yayımlanmış son çalışmalardan birisi de Mustafa Altun'un "*Türkçede Kelime Grupları Çözümlenmeleri Türk Romanlarından Örneklerle*" isimli eseridir. Eserde, kelime grupları üzerinde durulmuş, cümle bilgisi konusuna değinilmemiştir. Eserin adından da anlaşılacağı üzere, konu edebî eserlerden seçilen örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Önsöz kısmında da belirtildiği üzere eser, eğitim fakültesi Türkçe ve sınıf öğretmenliği programlarında 2002 yılından beri cümle bilgisi-cümle ve metin bilgisi derslerinde kullanılmak üzere hazırlanan "Kelime Grupları Çözümlenmeleri" ders notlarının yıllar boyunca geliştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Çalışma, üniversite öğrencilerinin edebî metinlere hâkimiyet kazanmalarını sağlamak ve dile duyarlılıklarını arttırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Eser, "Önsöz" (s. 7-8), "Açıklamalar" (s. 9-10), "Giriş" (s. 11-23), "Kelime Grupları Çözümlenmeleri" (s. 25-116), "Kelime Grupları Dizini" (s. 117-123), "Taranan Romanlar" (s. 123-128), "Kaynakça" (s. 129-134) başlıklı yedi bölümden oluşmaktadır.

Önsöz bölümünden sonra gelen *Açıklamalar* başlıklı kısımda, kelime gruplarının çözümlenmelerinde kullanılan yöntem, çözümlene yapılırken hangi sıranın izlendiği, hangi işaretlerin ne için kullanıldığı maddeler hâlinde ve örneklerle açıklanmaktadır.

¹ Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, sharmanda@gazi.edu.tr

Giriş bölümü Kelime Gruplarının Tanımı, Kelime Gruplarının Genel Özellikleri, Kelime Gruplarının Sınıflandırılması adlı üç ana alt başlıktan oluşmaktadır.

Kelime Gruplarının Tanımı başlığı altında, kelime grubunun tanımı yapıldıktan sonra kelime gruplarının sınıflandırılmasıyla ilgili farklı görüşler dile getirilmiş ve bu farklı görüşlere rağmen daha sonra yazılan dil bilgisi kitaplarında temel alınan sınıflandırmanın Muharrem Ergin'in sınıflandırması olduğu vurgulanmıştır. Ardından bu konu üzerine hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kelime gruplarının nasıl sınıflandırıldığı anlatılmıştır. Yazar bu bölümdeki sözlerini kelime grupları sınıflandırması hakkındaki görüşlerini ifade ederek bitirmiştir.

Kelime Gruplarının Genel Özellikleri başlığında kelime gruplarının temel özellikleri dokuz madde hâlinde edebî eserlerden örnekler verilerek açıklanmıştır.

Giriş kısmının son bölümü *Kelime Gruplarının Sınıflandırılması* başlığı altında, eserin Önsöz kısmında verilen bilgilere göre kelime gruplarının sınıflandırılmasında önceki sınıflandırmalardan farklı olarak biçimbirimsel yapılar dikkate alınmış ve kelime grupları *Bağımlı Biçim Birimi* ve *Bağımsız Biçim Birimi* olmak üzere iki ana alt başlıkta sınıflandırılarak incelenmiştir.

Kelime Gruplarının Sınıflandırılması bölümü dört ana alt başlıktan oluşmaktadır. *Bağımlı Biçim Birimlerle Kurulu Kelime Grupları* adını taşıyan ilk kısımda, bağımlı biçim birimi ve bağımsız biçim birimi açıklanarak Bağımlı Biçim Birimlerle Kurulu Kelime Grubunun tanımı verilmiştir. Bu kısım İsmе Gelen Eklerle Yapılan Kelime Grupları ve Fiile Gelen Eklerle Yapılan Kelime Grupları şeklinde iki gruba ayrılarak incelenmiştir. İsmе Gelen Eklerle Yapılan Kelime Grupları başlığı da kendi içinde aitlik grubu, iyelik grubu, belirtme grubu, yönelme grubu, bulunma grubu, ayrılma grubu ve isnat grubu olarak yedi gruptan oluşmaktadır. Bu kısımda önce bu gruplar hakkında açıklamalar yapılmış, ardından da açıklamaların daha iyi anlaşılması için edebî eserlerden örnekler verilmiştir. Fiile Gelen Eklerle Yapılan Kelime Grupları bölümü isim fiil grubu, sıfatfiil grubu ve zarf fiil grubu olarak üçe ayrılmaktadır. Bu bölümde isim fiil, sıfatfiil ve zarffiil ekleri belirtilerek bu gruplar hakkında bilgiler verilmiştir. Açıklamalar yine edebî eserlerden örneklerle desteklenmiştir.

Bağımsız Biçim Birimlerle Kurulu Kelime Grupları kısmında Bağımsız Biçim Birimlerle Kurulu Kelime Grubu açıklanmış ve bu bölüm İsim

Mustafa Altun, Türkçede Kelime Grupları Çözümlemeleri

Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Bağlama Grubu, Edat Grubu, Birleşik İsim Grubu, Birleşik Fiil Grubu, İkileme, Sayı Grubu, Unvan Grubu, Kısaltma Grubu alt başlıkları hâlinde incelenmiştir. İsim Tamlaması başlığı da yine kendi içinde Belirtili İsim Tamlaması ve Belirtisiz İsim Tamlaması şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu yapı ve gruplar da kendi içlerinde incelenerek edebî eserlerden örneklerle açıklanmıştır.

Üçüncü kısım *Arapça ve Farsça Biçim Birimlerle Kurulu Kelime Grupları* adını taşımaktadır. Bu başlık altında Arapça İsim Tamlaması, Farsça İsim Tamlaması, Farsça Sıfat Tamlaması, Farsça Birleşik İsim, Farsça Birleşik Sıfat alt başlıkları yer almaktadır. Bu yapı ve gruplar yine edebî eserlerden örnekler verilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu bölümün son alt başlığı *Önerilen Kelime Grupları* başlığıdır. Eserin Önsöz kısmında verilen bilgilere göre, diğer kaynaklarda dikkate alınmayan ya da terimleştirilmeyen örneklere bu bölümde yer verilmiştir. Önerilen Kelime Grupları başlığı da kendi içinde *örtük iyelik grubu*, *ayrılma durum ekli belirtili isim tamlaması*, *zarf+sıfat grubu*, *zarf+zarf grubu*, *zarffiil işlevli sıfatfiil grubu* olarak beşe ayrılmaktadır. Yazar, bu grupların yapıları hakkında bilgi vererek bu gruplarla ilgili değerlendirmelerini sunmuştur. Değerlendirmelerin ardından edebî eserlerden konuyla ilgili örnekler vermiştir.

Giriş bölümü *Kelime Grupları Çözümlemeleri* adlı bölümle devam etmektedir. Bu bölüm, Türk edebiyatının tanınmış yazarlarının romanlarından 52 örnek seçilerek hazırlanmıştır. Bu romanlardan görünüşte uzun ama yapıca basit, kelime grupları bakımından zengin cümleler tespit edilmiştir. Yazar eserin Önsöz kısmında, bu çözümlemelerde Prof. Dr. Muharrem Ergin'in ve onun etkisinde kalmış diğer dilcilerin kelime grupları sınıflandırmalarını dikkate aldığını belirtmiştir. Eserin 26. sayfasından başlayan Kelime Grupları Çözümlemeleri bölümü 113. sayfaya kadar devam etmektedir. Bu kısımda toplam 109 cümle yer almaktadır. Verilen cümlenin hangi yazarın hangi eserinden alındığı, cümlenin geçtiği sayfa numarası cümle sonunda belirtilmektedir. Cümle verildikten sonra kelime gruplarının çözümlemeleri cümlenin hemen altında tablo hâlinde gösterilmiştir. Tablolarda üç sütun kullanılmıştır. Birinci sütuna örnek cümlenin numarası ve kelime grubunun numarası, ikinci sütuna örnek, üçüncü sütuna da kelime grubu yazılmıştır.

Kelime Grupları Çözümlemeleri bölümünden sonra okuyuculara *Kelime Gruplarının İstatistiksel Dağılım Grafiği* sunulmuştur. Grafikte kelime grupları

alt alta sıralanmış ve bu çözümlenmelerden elde edilen verilere göre kelime gruplarının sayısal oranları gösterilmiştir.

Kelime Gruplarının İstatistiksel Dağılım Grafiğinin hemen ardından gelen *Sonuç* kısmında, çözümlenen cümlelerde tespit edilen toplam kelime grubu sayısı verilmiş ve kelime grupları arasında sayısal karşılaştırmalar yapılmıştır. Yazar, çözümlenen cümlelerden elde edilen sayısal verilerin ışığı altında çeşitli değerlendirmeler yaparak görüşlerini dile getirmiştir. Son olarak, kitap ya da makalelerde dikkate alınmayan kelime grupları örneklerine karşı bir “farkındalık” yaratmak amacıyla sınıflandırmada “yeni öneriler” alt başlığının kullanıldığını vurgulayan yazar sözlerini, “Cumhuriyet sonrası yayımlanan Türk romanlarının tamamı üzerine oluşturulacak bir derlem (corpus) ile kelime gruplarının belki başka karakteristik özelliklerini de ortaya çıkarmak mümkündür” şeklindeki cümlesiyle bitirmiştir.

Sonuç kısmından sonra verilen *Kelime Grupları Dizininde* her maddenin başında yer alan cümle numarası ve kelime grubu numarası sayesinde okuyucuların çözümlenen cümleleri kolayca bulması amaçlanmıştır.

Kitabın sonunda yer alan *Taranan Romanlar* kısmında, kelime grupları çözümlenmeleri için Türk edebiyatının tanınmış yazarlarının romanlarından seçilen 52 romanın listesi yazarların soyadı sırasına göre hazırlanarak okuyucuya sunulmuştur.

Taranan Romanlar bölümünden sonra *Kaynakça* kısmı gelmektedir. Bu bölümde faydalanılan eserler Kitaplar, Makaleler ve Tezler olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılarak verilmiştir. Böyle bir sınıflandırmayla aranılan kaynağın okuyucu tarafından kolaylıkla bulunması sağlanmıştır.

Eser, kelime gruplarını sınıflandırmada biçimbirimsel yapıları dikkate alması, bazı akademik kaynaklarda ele alınan ya da üzerinde fazla durulmayan kelime gruplarına değinerek yeni öneriler getirmesi, kelime gruplarını farklı bakış açılarıyla çözmesi, örneklerin tamamını Türk romanlarından vermesi ve okuyucuların çözümlenen cümleleri kolayca bulması amacıyla bir kelime grupları dizini vermesi bakımından da Türk dili çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Eserin bu konu ile ilgili çalışan akademisyenlere ve öğrencilere faydalı olacağına inanıyoruz.